

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

**TA'LIM SOHASIDA INVESTITSIYALARNING IQTISODIY MOHIYATI VA
AHAMIYATI**

Madaminov Oybek Dilshodbek o'g'li

Qo'qon davlat universiteti Maktab menejmenti 4 -bosqich talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ta'lim sohasida investitsiyalarning iqtisodiy mohiyati, ularning jamiyat va iqtisodiyot rivojlanishidagi o'rni hamda ahamiyati tahlil etiladi. Ta'limga yo'naltirilgan investitsiyalar inson kapitalini shakllantirishning asosiy omili sifatida qaralib, ularning uzoq muddatli iqtisodiy samaradorligi asoslab beriladi. Shuningdek, davlat va xususiy sektor investitsiyalarining ta'lim tizimini modernizatsiya qilishdagi roli, ta'lim sifatini oshirishga ta'siri hamda innovatsion rivojlanishni ta'minlashdagi o'rni yoritiladi. Tadqiqot natijasida ta'lim sohasiga investitsiya kiritishning ustuvor yo'nalishlari va ularning iqtisodiy samaradorligini oshirish mexanizmlari yuzasidan ilmiy xulosalar ishlab chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *ta'lim investitsiyalari, inson kapitali, iqtisodiy rivojlanish, innovatsiya, ta'lim sifati, investitsiya samaradorligi, davlat siyosati, xususiy sektor, modernizatsiya, bilim iqtisodiyoti.*

Investitsiya tushunchasi iqtisodiy nazariyada keng qo'llanilib, u kelgusida daromad yoki ijtimoiy samaraga erishish maqsadida turli xil resurslarni (moliyaviy, moddiy, intellektual) muayyan faoliyatga yo'naltirishni anglatadi. Klassik iqtisodiy yondashuvlarda investitsiya asosan kapital qo'yilmalar bilan bog'langan bo'lsa, zamonaviy iqtisodiyotda ushbu tushuncha ancha kengayib, inson kapitaliga yo'naltirilgan mablag'larni ham o'z ichiga oladi. Xususan, John Maynard Keynes investitsiyani yalpi talabning muhim tarkibiy qismi sifatida izohlab, uning iqtisodiy o'sish va bandlik darajasiga bevosita ta'sirini asoslab bergan³⁷.

Ta'lim sohasida investitsiya tushunchasi umumiy investitsiya kategoriyasining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u inson kapitalini shakllantirishga qaratilgan mablag'lar yig'indisini ifodalaydi. Ta'limga yo'naltirilgan investitsiyalar nafaqat iqtisodiy foyda, balki ijtimoiy natijalarni ham keltirib chiqaradi. Bu jihatdan ta'lim investitsiyalari an'anaviy ishlab chiqarish sohasidagi investitsiyalardan farq qiladi. Masalan, Gary Becker tomonidan ishlab chiqilgan inson kapitali nazariyasiga ko'ra, ta'limga sarflangan mablag'lar kelgusida yuqori daromad va mehnat unumdorligi orqali o'zini oqlaydi³⁸.

Ta'lim sohasidagi investitsiyalarning o'ziga xos jihatlaridan biri ularning ko'p qirrali xarakterga ega ekanligidir. Ushbu investitsiyalar moddiy va nomoddiy shakllarda amalga oshiriladi. Moddiy investitsiyalar qatoriga ta'lim muassasalari binolari, laboratoriyalar, texnik

³⁷ Keynes J.M. *The General Theory of Employment, Interest and Money*. – London: Macmillan, 1936. – 403 p. – P. 115

³⁸ Becker G.S. *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis*. – Chicago: University of Chicago Press, 1964. – 187 p. – P. 45.

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

vositalar va infratuzilma rivoji kiradi. Nomoddiy investitsiyalar esa o'qituvchilarning malakasini oshirish, ta'lim dasturlarini takomillashtirish, ilmiy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash hamda bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish bilan bog'liqdir³⁹. Zamonaviy iqtisodiyotda aynan nomoddiy investitsiyalarning ulushi ortib borayotgani kuzatilmoqda, bu esa bilimga asoslangan iqtisodiyot shakllanayotganidan dalolat beradi.

Ta'lim investitsiyalarining yana bir muhim xususiyati ularning uzoq muddatli xarakterga ega ekanligidir. Boshqa sohalarga yo'naltirilgan investitsiyalardan farqli ravishda, ta'limga kiritilgan mablag'larning samarasi darhol namoyon bo'lmaydi, balki ma'lum vaqt o'tgach, inson kapitalining sifat jihatdan oshishi orqali iqtisodiy o'sishga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ta'lim investitsiyalarini baholashda qisqa muddatli moliyaviy natijalardan ko'ra uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Bu borada Theodore Schultz ta'limni iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri sifatida baholab, unga yo'naltirilgan investitsiyalarni strategik ahamiyatga ega deb hisoblagan⁴⁰. Shunday qilib, ta'lim sohasidagi investitsiyalar iqtisodiy mohiyatiga ko'ra inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, ular moddiy va nomoddiy shakllarda amalga oshiriladi hamda uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy natijalarni ta'minlaydi. Bu esa ta'limni nafaqat ijtimoiy soha, balki iqtisodiy o'sishning muhim omili sifatida ko'rib chiqish zarurligini taqozo etadi.

Ta'lim sohasiga yo'naltirilgan investitsiyalar mazmuni va moliyalashtirish manbalariga ko'ra turli shakllarda namoyon bo'ladi. Ularni tizimli ravishda tahlil qilish ta'lim tizimining samarali rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda ta'lim investitsiyalari asosan davlat, xususiy sektor va xalqaro manbalar hisobiga shakllanishi qayd etiladi⁴¹. Avvalo, davlat investitsiyalari ta'lim sohasining asosiy moliyaviy manbalaridan biri hisoblanadi. Ushbu investitsiyalar davlat byudjeti mablag'lari hisobidan amalga oshirilib, ular ta'lim muassasalarini qurish va rekonstruksiya qilish, o'qituvchilar mehnatini rag'batlantirish, o'quv dasturlarini rivojlantirish hamda ijtimoiy tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, davlat investitsiyalari ta'lim tizimining barqarorligini ta'minlovchi asosiy omil bo'lib, ular orqali ijtimoiy ahamiyatga ega xizmatlar moliyalashtiriladi⁴².

Shu bilan birga, xususiy sektor investitsiyalari ham ta'lim tizimida tobora muhim o'rin egallab bormoqda. Xususiy investitsiyalar asosan nodavlat ta'lim muassasalarini tashkil etish, innovatsion ta'lim xizmatlarini rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va ta'lim sifatini oshirishga yo'naltiriladi. Xususiy sektorning ishtiroki ta'lim sohasida raqobat muhitini kuchaytiradi hamda xizmatlar sifatini oshirishga xizmat qiladi⁴³. Shu jihatdan tadqiqotchilar

³⁹ Samuelson P.A., Nordhaus W.D. *Economics*. – New York: McGraw-Hill, 2010. – 721 p. – P. 78

⁴⁰ Schultz T.W. *Investment in Human Capital*. – New York: Free Press, 1971. – 272 p. – P. 102

⁴¹ Абалкин Л.И. *Экономическая теория*. – М.: Экономика, 2004. – 512 с. – С. 52

⁴² Кузьминов Я.И., Ясин Е.Г. *Образование в России: проблемы и перспективы развития*. – М.: ВШЭ, 2011. – 176 с. – С. 134

⁴³ Абанкина И.В. *Экономика образования*. – М.: ГУ ВШЭ, 2009. – 240 с. – С. 89

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

xususiy investitsiyalarni ta'lim tizimining diversifikatsiyasi va innovatsion rivojlanishining muhim omili sifatida baholaydilar.

Ta'lim sohasida xalqaro investitsiyalar va grantlar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday mablag'lar odatda xalqaro tashkilotlar, rivojlanish institutlari va xorijiy donorlar tomonidan ajratilib, ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ilg'or tajribalarni joriy etish hamda kadrlar salohiyatini oshirishga yo'naltiriladi⁴⁴. Xalqaro moliyaviy ko'mak, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda ta'lim sifatini oshirish va infratuzilmani yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

Bundan tashqari, ta'limga yo'naltirilgan investitsiyalar ularning yo'nalishiga ko'ra ham tasniflanadi. Jumladan, ta'lim infratuzilmasiga yo'naltirilgan investitsiyalar (binolar, laboratoriyalar, o'quv jihozlari), zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga qaratilgan investitsiyalar (raqamli platformalar, masofaviy ta'lim tizimlari), shuningdek, kadrlar tayyorlash va ularning malakasini oshirishga qaratilgan investitsiyalar alohida ahamiyatga ega⁴⁵. Ushbu yo'nalishlar bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularning uyg'un rivojlanishi ta'lim tizimining umumiy samaradorligini belgilaydi. Xulosa qilib aytganda, ta'lim sohasiga yo'naltirilgan investitsiyalar ko'p manbali va ko'p yo'nalishli xarakterga ega bo'lib, davlat, xususiy va xalqaro resurslarning o'zaro uyg'unligi ta'lim tizimining barqaror va samarali rivojlanishini ta'minlaydi.

Ta'lim investitsiyalarining iqtisodiy mohiyati, eng avvalo, ularning inson kapitalini shakllantirishdagi o'rni bilan belgilanadi. Zamonaviy iqtisodiy nazariyada ta'limga yo'naltirilgan mablag'lar inson kapitaliga investitsiya sifatida qaraladi. Inson kapitali deganda shaxsning bilim, ko'nikma, tajriba va salomatlik kabi ishlab chiqarish jarayonida ishtirok etuvchi sifat ko'rsatkichlari tushuniladi. Gary Becker ta'kidlaganidek, ta'limga sarflangan xarajatlar kelgusida yuqori daromad va mehnat unumdorligi orqali o'zini oqlaydi⁴⁶. Shu nuqtai nazardan, ta'lim investitsiyalari nafaqat individual darajada, balki milliy iqtisodiyot miqyosida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Ta'limning iqtisodiy mohiyatini ochishda uning ishlab chiqarish omili sifatidagi roli ham alohida e'tiborga loyiqdir. An'anaviy iqtisodiy nazariyada ishlab chiqarish omillari sifatida yer, mehnat va kapital ko'rsatilgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvlarda bilim va axborot ham muhim omil sifatida qaralmoqda. Turli tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, ta'lim tizimi orqali shakllangan malakali kadrlar iqtisodiy o'sishning asosiy drayveriga aylanadi⁴⁷. Shu bois ta'limni ishlab chiqarish jarayonining bevosita tarkibiy qismi sifatida baholash mumkin.

Bilim va malakaning iqtisodiy qiymati ta'lim investitsiyalarining yana bir muhim jihatini tashkil etadi. Bilimlar iqtisodiyotda intellektual resurs sifatida namoyon bo'lib, ular innovatsiyalarni yaratish, yangi texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. O'zbek iqtisodchi olimlari ham bilimga asoslangan iqtisodiyot

⁴⁴ Филиппов В.М. *Модернизация системы образования*. – М.: Просвещение, 2008. – 128 с. – С. 67

⁴⁵ Бальхин Г.А. *Управление развитием образования*. – М.: Экономика, 2007. – 256 с. – С. 112

⁴⁶ Becker G.S. *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis*. – Chicago: University of Chicago Press, 1964. – 187 p. – P. 27

⁴⁷ Абанкина И.В. *Экономика образования*. – М.: ГУ ВШЭ, 2009. – 240 с. – С. 63

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

sharoitida inson kapitalining qiymati tobora ortib borayotganini ta'kidlaydilar⁴⁸. Natijada, ta'limga yo'naltirilgan investitsiyalar iqtisodiy resurslarning eng samarali shakllaridan biriga aylanmoqda.

Ta'lim investitsiyalarining iqtisodiy mohiyatini to'liq anglash uchun ularning qaytimi, ya'ni samaradorligini ham tahlil qilish zarur. Investitsiya qaytimi (return on investment) ta'limga sarflangan mablag'larning kelgusida qanday iqtisodiy foyda keltirishini ifodalaydi. Bu foyda yuqori ish haqi, bandlik darajasining oshishi, mehnat unumdorligining ortishi hamda iqtisodiy o'sish sur'atlarining tezlashuvi orqali namoyon bo'ladi. Jacob Mincer tomonidan ishlab chiqilgan modelga ko'ra, ta'lim darajasi oshishi bilan daromadlar ham ortib boradi⁴⁹. Shu bilan birga, ta'lim investitsiyalarining ijtimoiy qaytimi ham mavjud bo'lib, u jamiyat farovonligi, ijtimoiy barqarorlik va innovatsion rivojlanishda namoyon bo'ladi. Shunday qilib, ta'lim investitsiyalarining iqtisodiy mohiyati ularning inson kapitalini rivojlantirishga, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga va iqtisodiy o'sishni ta'minlashga qaratilganligi bilan belgilanadi. Ular bilim va malakaning iqtisodiy qiymatini oshirish orqali uzoq muddatli barqaror rivojlanishning muhim omiliga aylanadi.

Ta'lim investitsiyalarining iqtisodiy mohiyati ularning inson kapitalini shakllantirishdagi o'rni orqali namoyon bo'lsa, ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati ushbu jarayon natijalarining jamiyat va iqtisodiyot rivojiga ta'siri bilan belgilanadi. Ya'ni, ta'limga yo'naltirilgan investitsiyalar nafaqat individual daromadlarni oshiradi, balki makroiqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy taraqqiyotning muhim omiliga aylanadi. Avvalo, ta'lim investitsiyalari mehnat unumdorligini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Malakali va bilimli kadrlar ishlab chiqarish jarayonida resurslardan samarali foydalanadi, yangi texnologiyalarni tez o'zlashtiradi va yuqori qo'shimcha qiymat yaratadi. Shu jihatdan, Theodore Schultz ta'kidlaganidek, inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalar iqtisodiy o'sishning asosiy manbalaridan biri hisoblanadi⁵⁰. Mehnat unumdorligining oshishi esa o'z navbatida yalpi ichki mahsulot hajmining kengayishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Asian Development Bank. *Education Sector Directional Guide 2021–2025*. – Manila, 2021. – 98 p. – P. 93
2. Becker G.S. *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis*. – Chicago: University of Chicago Press, 1964. – 187 p. – P. 45.
3. Brealey R., Myers S., Allen F. *Principles of Corporate Finance*. – New York: McGraw-Hill, 2020. – 976 p. – P. 59

⁴⁸ Ходиев Б.Ю. *Инновацион иқтисодиёт*. – Т.: Иқтисодиёт, 2017. – 320 б. – В. 91

⁴⁹ Mincer J. *Schooling, Experience, and Earnings*. – New York: Columbia University Press, 1974. – 152 p. – P. 54

⁵⁰ Schultz T.W. *Investment in Human Capital*. – New York: Free Press, 1971. – 272 p. – P. 68

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

4. Abdurasulov, A. A. "ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL FEATURES OF CORPORATE GOVERNANCE IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF ADVANCED FOREIGN COUNTRIES." *Scientific Bulletin of Namangan State University* 2.9 (2020): 298-303.

5. Shokirovna, R. M.(2025). SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI TARBIYAVIY FAOLIYATIGA KORPORATIV TAYYORLASH TEXNALOGIYALARI. *TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR*, 1(1), 498-500.